

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

За сучасних умов у професійно-технічній освіті актуальним постає осмислення і розвиток технології контекстного навчання. Дослідження з питань теорії та практики цієї технології отримало активний погляд у дисертаційних дослідженнях А.Вербницького та його послідовників: Н. Бакаєвої, Н.Борисової, В.Круглікової, О.Ларіонової, Н.Сахарової, Т.Сорокіної та ін. У них науково обґрунтований процес формування навчальної мотивації, активізації пізнавальної діяльності учнів; вивчено форми і методи контекстного навчання; розроблені моделі контекстного навчання стосовно різних дисциплін в умовах професійної освіти. Відзначимо, що в педагогічній практиці інтерес до контекстного навчання у 90-х рр. минулого століття поступово слабшав, але зараз знову набув активного впровадження у сучасних професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ).

Існує безліч аргументів, які підтверджують необхідність і можливість розвитку ідей контекстного навчання в умовах відкритої професійно-технічної освіти:

- сьогодні змінюється структура і зміст цієї освіти, з'являються нові форми навчання;
- перехід до інформаційного та відкритого суспільства визначає необхідність змін у кожній ланці системи освіти (у тому числі і професійно-технічній) з метою його наближення до потреб сучасного виробництва;
- необхідність застосування контекстного навчання диктується вимогами професійно-технічної освіти та поетапного безперервного навчання, зміненими цілями і функціями цієї освіти. Реалізація моделі контекстного навчання у ПТНЗ може частково вирішити проблему наступності шкільної і професійно-технічної освіти, створити умови для їх інтеграції, сприяє усуненню

розмежування між цими структурними ланками освіти, а отже, забезпечує швидку адаптацію особистості при переході з однієї ланки навчання до іншої.

Педагогічна технологія контекстного навчання здатна забезпечити особистісне включення учня ПТНЗ до освоєння професійної діяльності як частини людської культури, і тим самим може досягатися не тільки просте відтворення вже відомого соціального досвіду, але і його розширення, збагачення за рахунок творчого розвитку особистості майбутнього кваліфікованого робітника. Контекст життя і діяльності, контекст професійного майбутнього, заданий за допомогою відповідних дидактичних засобів, може наповнити навчально-пізнавальну діяльність учнів «особистісним змістом», визначити рівень їхньої активності, міру включеності до процесів пізнання і перетворення оточуючої дійсності. Основною характеристикою навчання контекстного типу, що реалізується за допомогою системи нових і традиційних форм і методів, є моделювання предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності.

Під ним розуміється особистісно-орієнтоване навчання, в якому забезпечується безперервність, наступність, інтегративність, цілісність навчального процесу. При цьому воно засноване на контекстному зануренні учнів у професійно-орієнтоване середовище.

Цінність контекстного навчання, на наш погляд, полягає в тому, що: організоване таким чином навчання надає учням відчуття приналежності себе до тієї галузі знань, яку вони обрали в якості засобу досягнення обраної майбутньої професії; в процесі навчання учні не тільки накопичують знання і набувають необхідні вміння та навички, а й гармонійно розвивають навчальну та професійну компетентність.

У контекстному навчання виділяють три базові форми діяльності учнів і деякі перехідні (від однієї базової форми до іншої). До базових належить:

- навчальна діяльність академічного типу (власне навчальна діяльність), в якій провідна роль належить лекції;
- квазіпрофесійна діяльність (ігрові форми навчання);

– навчально-професійна діяльність (виробнича практика, «реальне» дипломне проектування).

В якості перехідних від однієї базової форми до іншої виступають: лабораторні та практичні заняття, імітаційне моделювання, аналіз конкретних виробничих ситуацій, спецкурси, спецсемінари та ін.

Основною характеристикою контекстного типу навчально-виробничого процесу в закладах професійно-технічної освіти, що реалізується за допомогою системи нових або традиційних форм і методів навчання, є моделювання на мові знакових засобів предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності. У спеціальних дисциплінах відтворюються реальні професійні ситуації та фрагменти виробництва, відносини зайнятих у ньому людей. Основним елементом роботи викладача стає ситуація у її предметній та соціальній неоднозначності або суперечливості. Саме у ході аналізу ситуацій, ділових та навчальних ігор (ігри-комунікації, ігри для розвитку інтуїції, ігри-рефлексії та ін.), проектування, організація та здійснення цих форм діяльності передбачає врахування вимог не тільки зі сторони досліджуваної науки, на основі якої будується навчальний процес, але й зі сторони професійної діяльності, включаючи соціальну активність майбутнього кваліфікованого робітника. Ці вимоги є системоутворюючими, визначальними для навчання.

За умов контекстного навчання у сучасних ПТНЗ в повному обсязі знайдуть відображення чотири провідних його принципи: спільної діяльності, діалогічного моделювання соціального контексту професії, подвійності навчання, єдності теоретичної та практичної підготовки, що сприяє введенню у власне професійний контекст майбутньої спеціальності ключових компетентностей особистості майбутнього кваліфікованого робітника.